

Celem projektu jest ukazanie wielobarwności druków, popularnie postrzeganych jako czarno-białe obiekty, które znajdowały się w obiegu w Królestwie Polskim i Wielkim Księstwie Litewskim w późnym piętnastym i szesnastym stuleciu. Biblię Gutenberga (Moguncja, około 1452-1455) wydrukowano przy użyciu czarnego i czerwonego tuszu. Kilka egzemplarzy tego inkunabułu dodatkowo bogato iluminowano. Podobnie wielobarwne były początki druku w Królestwie Polskim i Wielkim Księstwie Litewskim. Całostronicowy drzeworyt otwierający *Osmoglasnik* (Kraków około 1491), uważany za pierwszą, wykonaną w Polsce ilustrację książkową, był starannie pokolorowany w egzemplarzu znajdującym się dziś w Rosyjskiej Bibliotece Państwowej w Rosji. Ręcznie malowana była także zastawka oraz inicjał na sąsiedniej stronie tej książki. Czerwoną farbą domalowano krew Chrystusa w scenie Ukrzyżowania, co było ważne dla dewocyjnej funkcji obrazu oraz dla strony dekoracyjnej druku, który w ten sposób upodobniono do rękopisu. Z kolei czerwony tusz odgrywał praktyczną funkcję, wypuklając wybrane partie tekstu i ułatwiając tym samym jego artykulację.

Szczególne panorama kulturowa, wyznaniowa, społeczna i polityczna polskiej oraz litewskiej produkcji drukarskiej, połączone bliskimi związkami osobowymi z tętniącym życiem rynkiem niemieckim, przysłuży się do lepszego zrozumienia znaczenia koloru i jego regionalnego charakteru w piętnasto- i szesnastowiecznych drukach. Nadal jednak wiedza na temat tego w jaki sposób, kiedy i dlaczego kolor był używany w drukach w Królestwie Polskim i Wielkim Księstwie Litewskim pozostaje szczątkowa. Celem projektu jest więc wypełnienie tej luki i tym samym zaproponowanie nowego modelu badań artystyczno-historycznych nad produkcją i konsumpcją druków, skupionych na kolorze, a także włączenie Europy Środkowo-Wschodniej do szybko rozwijających się na Zachodzie studiów nad drukami barwnymi i kolorowanymi. W tym celu zbadany zostanie druk barwny oraz praktyki ręcznego i mechanicznego malowania druków z użyciem szablonów lub *a la poupée*. Kolor zwiększał ekonomiczną, dekoracyjną, estetyczną oraz informacyjną wartość druków. Analiza tych funkcji oraz odbioru druków barwnych i kolorowanych przez ówczesnych użytkowników rzuci światło na znaczenie barw w formacyjnym i dynamicznym okresie produkcji drukarskiej na omawianych terenach.

Głównym wynikiem badań będzie rekonstrukcja historii druku barwnego i malowania druków, skoncentrowana na ludziach i przedmiotach, które wytwarzali, osadzona w wyznaniowym, społecznym i politycznym pejzażu Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego. Projekt przyniesie nowe informacje na temat produkcji, organizacji, a prawdopodobnie także regulacji rynku drukarskiego na badanych ziemiach. Mało dotychczas znany, ale znaczący korpus druków barwnych i malowanych, stopniowo opracowywany w trakcie badań, położy podwaliny pod dalsze studia nad materiałowymi i technicznymi aspektami druku barwnego i malowania druków w Europie Środkowo-Wschodniej.

Kwestionariusz badawczy obejmuje następujące pytania: kto, kiedy i w jaki sposób podejmował eksperymenty z drukiem barwnym? Czy druk barwny był nowością zaimportowaną z ziem niemieckich, czy eksperymenty te miały także charakter lokalny? Kim byli ludzie iluminujący inkunabuły na rynek polski i litewski oraz w jaki sposób byli zorganizowani? Jaki był ich związek z drukarzami? Czy podejmowano także próby bardziej mechanicznego i masowego malowania druków przy użyciu szablonów i *a la poupée*? W jaki sposób i dlaczego właściciele-konsumenci kolorowali swoje druki? Jak tożsamość społeczna, zawodowa, wyznaniowa i genderowa wpływała na „style” kolorowania? Jak barwne i kolorowane druki postrzegali ówcześni odbiorcy? Czy odbywała się jakaś szersza dyskusja na temat druku barwnego i malowania druków oraz ich statusu w pismach polskich humanistów lub w notatkach pozostawionych na drukach przez ich użytkowników? Wreszcie, co jest szczególnego w drukach barwnych i kolorowanych pod względem ich chronologii, produkcji, funkcji i odbioru w Królestwie Polskim i Wielkim Księstwie Litewskim?